

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus toteaa, että lausunnolla olevat säädösehdotukset nostavat esiin huolen ammatillisen koulutuksen laadun kehittamisestä ja varmistamisesta. Ne ohentavat ennakoivaa ja koulutuksen aikaista laadunvalvontaa ja kehittämistä. Jatkossa painottuu jälkikäteen toteutuva palautejärjestelmien ja suoritteiden kautta tuotettava laadun arviointi.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Kirkkohallitus pitää lähtökohtaisesti hyvänä ammatillisen koulutuksen toiminnanohjaukseen liittyvää kokeilua 2026-2033. Kun kokeilun kuluessa tehdään seurantaa tai kun sen tuloksia kokeilun päätyttyä arvioidaan, on tärkeää kiinnittää huomiota paitsi kokeilun onnistumiseen, myös osaamisen laadunvarmistuksen muotoihin ja -arviointiin sekä kokeilun aikaiseen työelämäpalautteeseen.

Ehdotukset eivät sisällä ennakointia siitä, onko kokeilun arvioinnilla vaikutusta siihen, jatkuvatko kokeilussa mukana olleiden koulutuksen järjestäjien järjestämisluvut tai kuinka turvataan kokeilun aikana ja sen jälkeen kokeilun ulkopuolella olevien koulutuksen järjestäjien toimintaedellytykset.

On tärkeää, että kokeilulakiin sisältyy 5 §:ään kirjattu opetus- ja kulttuuriministeriön mahdollisuus tehdä rajoituksia kokeilulupaan.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Rahoituksen uudistuksen jälkeen koulutuksen järjestäjä saisi rahoitusta koko tutkinnon suorittamisesta vain niiden opiskelijoiden osalta, jotka ovat aiemmin suorittaneet pelkästään perusasteen koulutuksen. Tämä saattaa heikentää aikuisten alan vaihtajien opiskelumahdollisuuksia

esimerkiksi kasvatus- tai sosiaali- ja terveysalalla, joilla kelpoisuusehtona on koko tutkinnon suorittaminen.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Kirkkohallitus näkee, että oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat ammatillisen koulutuksen lain (531/2017) muutosehdotukset 63-64 §:iin ovat kannatettavia, koska ne ottavat huomioon YK:n vammaissopimuksen 24 artiklan mukaisen vammaisen henkilön oikeuden koulutukseen sekä yhdenvertaisuuslain (1325/2024) 6 §:n mukaisen koulutuksen järjestäjän velvollisuuden edistää yhdenvertaisuutta.

Kirkkohallitus pitää tärkeänä, että säännösehdotusten mukaan

- oppimisen tuen pääpaino on nopeasti ja helposti saavutettavassa tuessa ja että se edelleenkin kirjataan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS).
- erityinen tuki on erityisopettajan konsultaatioon perustuvaa muuta opetusta ja ohjausta sekä opiskelijan tarvitsemia muita erityisiä opetus- ja opiskelijajärjestelyjä. Erityisen tuen pitkäkestoisuus ja säännöllisyys tulisi varmistaa siten, että se aina kattaa myös työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja että sitä myös tältä osin seurataan ja arvioidaan HOKS:in kirjausten mukaisesti.

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Opiskelijoilta perittävät maksut (105 §). Kirkkohallitus kannattaa ehdotusta opiskelijoilta perittävien maksujen poistamisesta. Tämä mahdollistaisi ammatti- ja erikoisammattitutkinnon tai tutkinnon osien suorittamisen ilman tutkinnon suorittajalta perittäviä maksuja. Sillä olisi myönteinen vaikutus esimerkiksi kiinnostukseen täydentää työuran aikana osaamistaan yksittäisillä tutkinnon osilla.

Työelämätoimikuntien asettaminen ja kokoonpano (119 §). Ehdotus työelämätoimikuntien lukumäärän vähentämisestä ei välttämättä tuota tavoiteltua mahdollisuutta tarkastella tutkintoja ja ammatillista koulutusta laajempaa kokonaisuutena. Nykyisinkin joillekin työelämätoimikunnille kuuluu jo nyt useampia tutkintoja. Kun yhden työelämätoimikunnan toimialat laajenisivat, niin tällöin työelämätoimikunnan jäsenten osaamisen tulisi vastaavasti olla nykyistä laaja-alaisempaa. Jäsenten määrällinen lisääminen ei välttämättä tue ehdotukseen kirjattua sisällöllisen laaja-alaisuuden tavoitetta. Jos työelämätoimikunnan toimialoja on useita, niin pykälän kolmannessa momentissa ehdotettujen jaostojen tarve on ilmeinen. Jaostojen tehtävä jää ehdotuksessa vielä epäselväksi. On mahdollista, että jaostot palvelisivat yksittäisen tutkinnon tai toimialaan liittyvien tutkintojen tarkastelua, mutteivät välttämättä edistäisi tavoitteena olevan useamman toimialan kokonaistarkastelua.

Työelämätoimikuntien tehtävät (120 §). Säännöskohtaisissa perusteluissa ehdotetaan työelämätoimikuntien tehtävien vähentämistä siten, että tämä muuttaisi merkittävästi työelämätoimikuntien perustamisen yhteydessä määriteltyä aiempaa tarkoitusta ja roolia.

Ehdotuksessa työelämätoimikunnille jäävä ainut tehtävä olisi osallistua ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja tutkintojen perusteiden kehittämiseen. Ehdotuksessa ei kuvata tarkemmin, mitä tämä tehtävä tarkoittaisi käytännössä. Tutkintorakenteen ja tutkintojen perusteiden kehittäminen tapahtuu jo tällä hetkellä avoimella tavalla, johon myös työelämätoimikunta muiden toimijoiden ohella on voinut osallistua. Kirkkohallitus kysyy, mitä lisäarvoa työelämätoimikunta enää toisi tämän tehtävän kautta näihin prosesseihin.

Työelämätoimikuntien merkitys on ollut siinä, että niillä on ollut pysyvä laadun varmistamisen tehtävä ja rooli. Vaikka vierailut tai aineistojen tarkistukset ovat olleet pistokoemaisia, niin ne ovat olleet jatkuvia, jolloin tilannekuva laadusta ja sen kehittymisestä on muodostunut pitkäjänteiseksi ja ennakoivaksi. Nämä työelämätoimikuntien nykyiset tehtävät eivät ole olleet luonteeltaan kontrolloivia, vaan koulutuksen järjestäjien kehittämistyön tukemista vuoropuhelun keinoin ja laadun näkökulmasta.

Mikäli jatkossa näyttöjen toteutuksen seuranta ja osaamisen arvioinnin laadunvarmistus ei enää kuuluisi työelämätoimikunnalle, niin työelämän ja koulutuksen yhteistyö ohenisi. Tällä on merkitystä ammatillisen koulutuksen laatuun ja sen kehittämiseen. Koulutuksen laadunvarmistusta ei voida tehdä riittävän ennakoivasti, oikea-aikaisesti ja kattavasti ainoastaan tilastotietoon perustuvan koonnin ja yhteenvedon avulla, kuten lakiehdotuksessa esitetään.

Asetusluonnokset

Luonnos opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi ammatillisen koulutuksen kokeilusta (1 §). Kirkkohallitus ehdottaa, että lueteltuihin rajoitettaviin tutkintoihin lisätään kasvatus- ja ohjausalan perustutkinto. Se täyttää kokeilulain 5 §:n toisen kohdan kriteerin siitä, että osaamista säännellään lailla. Tutkinto on mainittu varhaiskasvatustilain (540/2018) 28 §:ssä kelpoisuusehtona varhaiskasvatuksen lastenhoitajan tehtävään. Kirkkohallitus ehdottaa, että harkittaisiin muidenkin ns. SORA-tutkintojen (ratkaisuja soveltumattomuuteen) lisäämistä asetuksen 1 §:ssä mainittuihin rajoitettaviin tutkintoihin. Näissä tutkinnoissa on ensiarvoisen tärkeää varmistaa soveltuvuus sekä myös hankitun osaamisen laatu alaikäisten sekä potilas- ja asiakasturvallisuuden vuoksi.

Muut kommentit

Ammatillisen koulutuksen kokeilulakiehdotuksen mukaan kokeiluun valittavat koulutuksen järjestäjät voivat järjestää kaikkia ammatillisen koulutuksen tutkintoja. Tähän asti työelämätoimikunnat ovat antaneet oman lausuntonsa järjestämislupaa haettaessa. Tämä on osaltaan ollut varmistamassa koulutuksen järjestäjän mahdollisuuksia tuottaa tutkintoja laadukkaasti etenkin säännelyihin ammatteihin johtavissa tutkinnoissa.

Pesonen Marja
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitus